

Sodišče: Vrhovno sodišče

Oddelek: Civilni oddelek

ECLI: ECLI:SI:VSRS:2024:II.IPS.14.2024

Evidenčna številka: VS00079008

Datum odločbe: 21.08.2024

Opravična številka II.stopnje: VSK Sklep CDn 130/2023

Senat: mag. Nina Betetto (preds.), Karmen Igljč Stroligo (poroč.), mag. Matej Čujovič, Vladimir Horvat, dr. Mateja Končina Peternel

Področje: DEDNO PRAVO - PRAVO EVROPSKE UNIJE - ZEMLJIŠKA KNJIGA

Institut: predlog za vpis lastninske pravice v zemljiško knjigo - listina, ki je podlaga za vpis lastninske pravice - dedovanje s čezmejnimi posledicami (čezmejno dedovanje) - načelo enotnega dedovanja v EU - evropsko potrdilo o dedovanju - priznanje tujih odločb - izvršljivost odločbe - potrdilo o izvršljivosti

Zveza: ZZK-1 člen 40, 40/1, 40/1-6, 142, 148, 148/1, 148/1-2. Uredba (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju člen 1, 3/1-g, 3/1-i, 4, 21, 23, 39, 40, 41, 43, 45, 47. ZD člen 214, 220, 227h

Jedro

Razlogovanje sodišča druge stopnje, da izvršljiva odločba skladno z UD pomeni odločbo, ki po nemškem pravu omogoča vpis v javni register in je izvršljiva v drugi državi članici, če je na zahtevo stranke razglašena za izvršljivo, je zmotno iz dveh razlogov. Najprej, ker pogojev za predlagani vpis v zemljiško knjigo ne ureja UD, niti nemško pravo, kot izhaja iz odločbe sodišča druge stopnje, ampak ZZK-1. Predvsem pa iz razloga, ker nemško skupno potrdilo o dedovanju (tudi v smislu 43. člena UD) ni izvršljiva odločba, zato zanjo (ne po slovenskem, ne po nemškem pravu), ni mogoče pridobiti potrdila o izvršljivosti. Sodišče druge stopnje se je zato tudi zmotno sklicevalo na 227. h člen ZD, ki ureja postopek razglasitve izvršljivosti v skladu s 45. členom UD.

V skladu s 34.-35. in 59. uvodno izjavo UD je, zaradi upoštevanja pravila o litispendenci, splošni cilj UD vzajemno priznavanje odločb, izdanih v državah članicah v dednih zadevah. Zato so za presojo, ali pomeni nemško potrdilo o dedovanju podlago za vpis v zemljiško knjigo, pravno relevantne tudi določbe 39. člena UD.

Izrek

I. Zahtevi za varstvo zakonitosti in reviziji se ugodi, sklepa sodišč druge in prve stopnje se razveljavita ter se

zadeva vrne sodišču prve stopnje v novo odločanje.

II. Odločitev o revizijskih stroških se pridrži za končno odločbo.

Obrazložitev

Uvodno

1. Predlagateljice so, kot dedinje po pokojnem A. A., umrlem 1. 4. 2021 v Nemčiji, s prebivališčem ... vsaka do 1/4, pred Okrajnim sodiščem v Brežicah na podlagi nemškega skupnega potrdila o dedovanju (Gemeinschaftlicher Erbschein) z dne 6. 2. 2022 po notarki Romani Gajšek vložile predlog za vknjižbo lastninske pravice na več nepremičninah, ki se nahajajo v Sloveniji na območju katastrske občine

Odločitev sodišč prve in druge stopnje

2. Sodišče prve stopnje je na podlagi drugega odstavka 146. člena Zakona o zemljiški knjigi (v nadaljevanju ZZK-1) zavrglo predlog za vpis lastninske pravice na nepremičninah. Ker je zapustnik umrl po 17. 8. 2015, je uporabilo Uredbo (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. 7. 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju (v nadaljevanju Uredba o dedovanju, UD). V postopku predhodnega preizkusa je zemljiškooknjižno sodišče ugotovilo, da so predlagateljice predlogu priložile prevod sklepa o dedovanju Temelnjega sodišča Krefeld 45 K VI 2123/21 z dne 6. 2. 2022. Po presoji sodišča niso priložile listin iz 142. člena ZZK-1, na podlagi katerih je mogoče predlagati vpis lastninske pravice v zemljiško knjigo.

3. Ugovor predlagateljic zoper sklep o zavrženju predloga za vpis je sodišče zavrnilo. Sklep o predlogu je spremenilo tako, da je predlog na podlagi 2. točke prvega odstavka 148. člena ZZK-1 zavrnilo in vpisa lastninske pravice ni dovolilo. Predlagateljicam je pritrdilo, da UD ne določa obvezne uporabe evropskega potrdila o dedovanju (v nadaljevanju EPD). Opozorilo je, da mora predlagatelj, ki sklepu o dedovanju, ki ga je izdala država članica, ne predloži EPD, ne glede na 39. člen UD predložiti sklep o dedovanju, opremljen s potrdilom o izvršljivosti, ki ga izda sodišče v postopku na podlagi 43. člena UD v zvezi z 227.h členom Zakona o dedovanju (v nadaljevanju ZD).

4. Sodišče druge stopnje je pritožbo predlagateljic zavrnilo in potrdilo sklep sodišča prve stopnje o zavrnitvi predloga za vpis lastninske pravice v zemljiško knjigo. Ni podvomilo, da obravnavani skupni sklep o dedovanju pomeni odločbo v dednih zadevah, kot jo opredeljuje 1.(g) točka 3. člena UD, vendar ni listina, primerna za vpis lastninske pravice v zemljiško knjigo, ker ni opremljena s potrdilom slovenskega sodišča o izvršljivosti, predlagateljice pa niso predložile EPD (227.h člena ZD in 43.-45. člena UD). Strinjalo se je torej z zavrnitvijo predlaganega vpisa lastninske pravice. Pojasnilo je, da izvršljiva odločba skladno z UD pomeni odločbo, ki po nemškem pravu omogoča vpis v javni register in je izvršljiva v drugi državi članici, če je na zahtevo stranke razglašena za izvršljivo. Dodalo je, da bi morale predlagateljice dokazati o izvršljivosti odločbe predložiti na posebnem obrazcu, ki ga določa Izvedbena uredba komisije (EU) št. 1329/2014 z dne 9. 12. 2014 v zvezi s 1. točko 46. člena UD (v nadaljevanju Izvedbena uredba).

Zahteva za varstvo zakonitosti

5. Vrhovno državno tožilstvo je zoper sklep sodišča druge stopnje vložilo zahtevo za varstvo zakonitosti. Sprašuje, ali se v primeru, ko je za vpis pravice na nepremičnini v zemljiško knjigo pristojno sodišče Republike Slovenije, nemško skupno potrdilo/skupni sklep o dedovanju šteje za listino, ki je podlaga za takšen vpis. Navaja, da Vrhovno sodišče o tem vprašanju še ni sprejelo stališča, med zemljiškoknjižnimi sodišči in prakso višjih sodišč pa so razhajanja. Zatrjuje zmotno uporabo 2. točke prvega odstavka 148. člena ZZK-1 v materialnopravni vsebini, ker jo je uporabilo v zvezi s 43. členom UD in 227.h členom ZD in ne v zvezi z 21. in 39. členom UD ter 227.e členom ZD in 6. točko prvega odstavka 40. člena ZZK-1. Opozarja na 18. točko preambule UD. Utemeljuje, da nemško skupno potrdilo o dedovanju, enako kot slovenski sklep o dedovanju, ne vsebuje dajatvenega izreka, zato je odločba ugotovitvena. Ta nima učinka izvršljivosti. Drugačna opredelitev pojma izvršljivosti iz UD ne izhaja, zato so razlogi sodišča druge stopnje zmotni. Od slovenskega sklepa o dedovanju se razlikuje v tem, da nemško sodišče ne odloča o obsegu in vrednosti zapuščine, odločba pa ni opremljena s klavzulo o pravnomočnosti, ker tega učinka po nemškem pravu nima. Podaja pravno naziranje, da nemški skupni sklep o dedovanju po vsebini in lastnostnih ustreza slovenskemu sklepu o dedovanju, ki je pravna podlaga za vpis v zemljiško knjigo. Ima tudi enake učinke kot evropsko potrdilo o dedovanju. Predlagateljice so za izdajo slednjega zaprosile sodišče v Krefeldu, ki je zaprosilo zavrnilo z obrazložitvijo, da je bila v zadevi že izdana odločba o dedovanju, podvajanje listin o isti zapuščini pa ni v skladu z namenom UD.

Revizija

6. Predlagateljice zoper sklep sodišča druge stopnje vlagajo revizijo zaradi zmotne uporabe 227. h člena ZD, določb IV. poglavja UD, v zvezi z Izvedbeno uredbo, ter zmotno uporabo 148. člena ZZK-1. Zemljiškoknjižno sodišče se pri odločanju o dovolitvi vpisa ne sme spuščati v materialnopravno presojo, ampak zgolj preizkusi predpostavke po 148. členu ZZK-1. Predlagateljice zatrjujejo, da nemško skupno potrdilo o dedovanju kot ugotovitvena odločba ne vsebuje ničesar, kar bi bilo mogoče izvršiti, in ne določa, zoper koga naj bi se izvršba glasila. Ugotavlja le določena dejstva (zapustnika, dediče in dedne deleže). Je primerljivo s sklepom o dedovanju po ZD, zato je pravni naslov za vpis lastninske pravice v zemljiško knjigo. Sklep o dedovanju po ZD vsebuje še obseg in vrednost zapuščine, česar nemška ureditev ne predpisuje. Drugostopenjskemu sodišču očitajo tudi zmotno razumevanje določbe 39. člena UD in obveznosti uporabe obrazca po Izvedbeni uredbi. Predlagajo, da Vrhovno sodišče reviziji ugoditi in sklepe sodišč nižjih stopenj spremeni tako, da na podlagi listin, priloženih v zemljiškoknjižnem postopku, dovoli vpis lastninske pravice na podedovanih nepremičninah - parcelah št. 1852/5, 2519, 2103, 2579, 809, 2081, 1904, 1955, 2384, 2007/1, 2007/2, 444, 1184, 1185, 1186 in 1271, vse katastrska občina ..., na ime predlagateljic kot dedinj za vsako do 1/4. Podredno predlagajo, da Vrhovno sodišče reviziji ugoditi, sklepe sodišč prve in druge stopnje razveljavi in zadevo vrne v novo odločanje.

Dopuščeno revizijsko vprašanje

7. Vrhovno sodišče je zoper odločitev sodišča druge stopnje s sklepom II DoR 537/2023 z dne 3. 4. 2024 dopustilo revizijo glede vprašanj:

- Ali je treba pred vložitvijo predloga za vknjižbo lastninske pravice v zemljiški knjigi na ime dedičev na podlagi nemškega Skupnega sklepa/potrdila o dedovanju pridobiti potrdilo o izvršljivosti v državi izvora in nato sprožiti postopek v zvezi z razglasitvijo izvršljivosti v smislu določbe 227.h člena ZD ter odločbo sodišča priložiti poleg odločbe/potrdila o dedovanju za vknjižbo lastninske pravice v zemljiško knjigo?
- Ali nemško skupno potrdilo (sklep) o dedovanju (z uradnim prevodom) zadostuje za vknjižbo lastninske

pravice v zemljiško knjigo na ime dedičev neposredno?

Presoja utemeljenosti izrednih pravnih sredstev

8. Izredni pravni sredstvi sta utemeljeni.

Izhodišča za presajo utemeljenosti izrednih pravnih sredstev

9. Sodišči nižjih stopenj sta v tej zemljiškoknjižni zadevi obravnavali predlog predlagateljic za vpis lastninske pravice na podlagi nemškega skupnega potrdila o dedovanju¹, ki ga je izdalo nemško sodišče. Dejanske ugotovitve sodišč nižjih stopenj, na katere je na podlagi drugega odstavka 370. člena Zakona o pravnem postopku (v nadaljevanju ZPP) vezano Vrhovno sodišče, so:

- Temeljno sodišče v Krefeldu v Nemčiji je dne 6. 2. 2022 izdalo nemško skupno potrdilo o dedovanju predlagateljic po zapustniku z zadnjim običajnim prebivališčem v ...;

- Zapustnik je umrl po 17. 8. 2015.²

- Predlagateljice so na podlagi nemškega potrdila o dedovanju pred sodiščem prve stopnje predlagale vpis lastninske pravice na nepremičninah, ki se nahajajo v Sloveniji, v enakih deležih (1/4).

10. Od 17. 8. 2015 dalje se na podlagi 1. člena, 4. člena in 84. člena UD ta uredba (imenovana tudi Uredba Bruselj IV) uporablja v zadevah čezmejnega dedovanja (dedovanja s čezmejnimi posledicami) po osebah z zadnjim običajnim prebivališčem v državi članici EU. Vrhovno sodišče je v obravnavani zadevi zato upoštevalo ureditev iz UD in sodno prakso Sodišča Evropske unije (v nadaljevanju SEU).

11. Sodišči nižjih stopenj sta zavrnila predlog predlagateljic za vpis lastninske pravice v zemljiško knjigo, ker niso predložile listine, na podlagi UD primerne za vpis lastninske pravice v zemljiško knjigo. Taka listina je po presoji sodišč nižjih stopenj EPD ali pa nemško nacionalno potrdilo o dedovanju s potrdilom slovenskega sodišča o izvršljivosti.

12. Pravilna je presoja sodišč nižjih stopenj, da uporaba EPD ni obvezna. To izrecno določa drugi odstavek 62. člena UD.³ Enako izhaja iz sodne prakse SEU, ki je v zadevi Oberle zavzelo stališče, da 4. člen UD, na podlagi katerega je za odločitev o celotnem dedovanju splošno pristojno sodišče države članice, v kateri je imel zapustnik ob smrti običajno prebivališče, ne določa le mednarodne pristojnosti sodišča za izdajo evropskega potrdila o dedovanju, temveč (zlasti) tudi za izdajo nacionalnih potrdil o dedovanju.⁴ Oprlo se je na ureditev razmerja med EPD in nacionalnimi potrdili o dedovanju, ki v tretjem odstavku 62. člena UD določa, da EPD ne nadomešča nacionalnih dokumentov, ki se za podobne namene, kot jih določa 63. člen UPD (to je predvsem dokazovanje statusa dediča), uporabljajo v državah članicah.⁵

13. SEU je tudi opozorilo na pomen 4. člena UD, ki je v omejevanju tveganja vzporednih postopkov pred različnimi sodišči držav članic in protislovij, ki bi lahko zaradi tega nastala.⁶ Povedano sledi načelu enotne dediščine v EU oziroma enotnosti dednega prava iz 4. ter 21.-23. člena UD. To je splošni cilj ureditve UD zaradi premostitve razlik, ki so posledica različnih pravnih redov pri dedovanju po istem zapustniku.⁷ Ker je nemško sodišče kot pristojno sodišče na podlagi 4. člena UD predlagateljicam izdalo nemško nacionalno potrdilo o dedovanju, jim ni izdalo tudi EPD. Da jim je nemško sodišče zavrnilo izdajo EPD, so v reviziji navedle tudi predlagateljice, ki lahko status dedinje po zapustniku z namenom vpisa lastninske

pravice v zemljiško knjigo izkažejo le na podlagi izdanega nemškega skupnega potrdila o dedovanju, ki so ga v postopku pred zemljiškoknjžnim sodiščem tudi predložile. Odprto ostaja vprašanje, ali bi morale predlagateljice za vpis lastninske pravice pridobiti potrdilo o izvršljivosti nemškega skupnega potrdila o dedovanju.

Glede izvršljivosti nemškega skupnega potrdila o dedovanju

14. Po 1. člena UD v zvezi s 1.a točko 3. člena UD dedovanje pomeni vse oblike prehoda premoženja, pravic in obveznosti zaradi smrti (na podlagi zapustnikovega razpolaganja ali na podlagi zakona). Vključuje vse vidike dedovanja, zlasti prenos lastninske pravice.⁸ SEU je poudarilo, da pogoji, pod katerimi so pridobljene pravice, katerih vpis se zahteva v register, niso izključeni s področja uporabe UD.⁹ Iz sklepnih predlogov k sodbi SEU v zadevi Kubicka izhaja tudi stališče, da zaradi načela enotnosti dednega prava zahteva za vpis v nacionalni register ne sme pomeniti pogoja za pridobitev stvarne pravice.¹⁰

15. Na podlagi 15. uvodne izjave UD mora biti dedičem omogočena ustanovitev (pridobitev) pravice na nepremičnini ali premičnini oziroma njen prehod z dedovanjem, tako kot je to določeno v pravu, ki se uporablja za dedovanje. Na podlagi 21. člena UD se za celotno dedovanje uporablja pravo države, v kateri je imel zapustnik zadnje običajno prebivališče. V obravnavani zadevi je glede dedovanja torej relevantno nemško pravo.

16. Na podlagi 1922. člena Nemškega civilnega zakonika (Bürgerliches Gesetzbuch - v nadaljevanju BGB), ki ureja univerzalno nasledstvo, se ob smrti osebe njeno premoženje kot celota prenese na eno ali več drugih oseb. Zapuščina po nemškem pravu, torej enako kot po 132. členu ZD, preide na dediča s trenutkom zapustnikove smrti (ex lege).

17. V skladu z 2353. členom BGB in 352.a členom nemškega Zakona o postopku v družinskih in nepravdnih zadevah (Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit - FamFG) izda sodišče v primeru, kadar je več dedičev, na zahtevo katerega koli od dedičev, skupno potrdilo o dedovanju. Potrdilo vsebuje podatek o zapustnikovih dedičih in o posameznem dednem deležu in na podlagi 2365. in 2366. člena BGB ustvarja izpodbojno domnevo, da ima oseba, navedena v potrdilu, dedno pravico (dokler potrdilo ni razveljavljeno, za kar ni zakonsko določenega roka).

18. Pravila glede vpisa pravic na nepremičnini ali premičnini v register, vključno s pravnimi zahtevami za tak vpis in učinki (ne)vpisa, so na podlagi 1. točke drugega odstavka 1. člena UD izključena iz uporabe UD. V skladu z 18. uvodno izjavo UD določa zakonske pogoje in način vpisa pravice ter pristojni organ (npr. zemljiško knjigo) pravo države članice, v kateri se vodi register, torej v kateri se nepremičnine nahajajo (lex rei sitae). Na podlagi 19. uvodne izjave UD so iz njene uporabe izključeni tudi učinki vpisa pravice v register (deklaratorni ali konstitutivni), ki jih prav tako določa pravo države članice. Če je vpis v register potreben zaradi zagotovitve učinka erga omnes, torej publicitete vpisa, določa pravo države članice, kdaj se takšna pravica pridobi. Glede pravil za vpis lastninske pravice v register na podlagi odločbe o dedovanju UD torej izrecno napotuje na uporabo nacionalnega prava. Pogoje za vknjižbo lastninske pravice na nepremičninah v zemljiško knjigo v obravnavani zadevi torej določa slovensko pravo (ZZK-1).¹¹

19. Listine, ki so podlaga za vknjižbo lastninske pravice (iz 1. točke prvega odstavka 13. člen ZZK-1) v zemljiško knjigo, določa prvi odstavek 40. člena ZZK-1 in ne 142. člena ZZK-1, kot je razumeti iz sklepa

sodišča prve stopnje. Slednji ureja zgolj izvedbena pravila o vrstah in lastnostih teh listin.¹² Na podlagi 6. točke prvega odstavka 40. člena ZZK-1 pomeni listino, ki je podlaga za vknjižbo, pravnomočni sklep o dedovanju. Po 4. točki prvega odstavka 142. člena ZZK-1 mora biti na overjenem prepisu sklepa o dedovanju potrdilo o pravnomočnosti te odločbe.

20. Sodišče na podlagi prvega odstavka 148. člena ZZK-1 dovoli vpis v zemljiško knjigo, če so izpolnjene naslednje materialnopravne predpostavke:

- če izhaja utemeljenost zahtevka za vpis z listine, na podlagi katere se z zemljiškoknjižnim predlogom zahteva vpis,
- če listina, na podlagi katere se z zemljiškoknjižnim predlogom zahteva vpis oziroma na podlagi katere zemljiškoknjižno sodišče o vpisu odloča po uradni dolžnosti, po vsebini in drugih lastnostih ustreza pogojem, ki jih ta zakon določa za listine, ki so podlaga za vpis,
- če je vpis po stanju zemljiške knjige dovoljen,
- če po stanju zemljiške knjige ne izhaja druga ovira za vpis, in
- če so izpolnjeni drugi pogoji za dovolitev vpisa, ki jih za posamezno vrsto vpisa določa ZZK-1.

21. Iz citiranih določb 6. točke prvega odstavka 40. člena ZZK-1, 4. točke prvega odstavka 142. člena ZZK-1 in 148. člena ZZK-1 ne izhaja, da bi moral imeti sklep o dedovanju (ali katera druga listina, ki bi lahko pomenila podlago za vpis), potrdilo o izvršljivosti. Sodišči nižjih stopenj sta že zato te določbe uporabili zmotno. V obravnavani zadevi predlagateljice takega potrdila tudi ne morejo predložiti, ker nemško skupno potrdilo o dedovanju nima lastnosti izvršljivosti in je tudi ne more pridobiti.

22. Izvršljivost je pojem izvršilnega postopka. Izvršljiva odločba (izvršilni naslov) je kvalificirana listina, na podlagi katere je mogoče zahtevati prisilno izvršitev terjatve, ki jo vsebuje. Tako lastnost pridobi le, če zakon ali mednarodni akt to določa.¹³ Na podlagi prvega odstavka 19. člena Zakona o izvršbi in zavarovanju (v nadaljevanju ZIZ) je sodna odločba izvršljiva, če je postala pravnomočna in če je potekel rok za prostovoljno izpolnitev obveznosti. Prostovoljna izpolnitev obveznosti pomeni, da mora odločba, ki naj se izvrši, vsebovati opredelitev obveznosti, ki jo zavezancu nalaga dajatveni izrek odločbe, in zavezanca, zoper katerega naj se izvrši. Izvršljivost se torej nanaša le na dajatvene (kondemnatorne) odločbe, ki zavezancu nalagajo neko dajatev, storitev, opustitev ali dopustitev. Ne velja za oblikovalne (konstitutivne) odločbe, ki učinkujejo same po sebi (torej spreminjajo, ustanavljajo ali ukinjajo pravno razmerje). Ravno tako je ni mogoče uveljaviti pri ugotovitvenih (deklaratornih) odločbah.¹⁴

23. Enak pomen ima izvršljivost tudi po UD, saj 5. točka 50. člena UD, ki govori o "stranki, zoper katero se odločba izvrši". Da je mogoče postopek za razglasitev izvršljivosti na podlagi 45.-48. člena UD izvesti zgolj za izvršljive odločbe, je razvidno iz 43. člena UD. Ta namreč določa, da so odločbe, izdane v državi članici in izvršljive v tej državi, izvršljive tudi v drugi državi članici, če so bile na zahtevo zainteresirane stranke tam razglašene za izvršljive po postopku, ki ga določa UD.¹⁵ V postopku razglasitve izvršljivosti se v skladu z 48. členom UD torej ugotavlja, ali sodna odločba izpolnjuje pogoje za priznanje zaradi izvršbe v državi članici izvršitve (v tem primeru, če bi šlo za izvršljivo sodno odločbo, v Sloveniji).¹⁶

24. Sklep o dedovanju, na podlagi katerega po prvem odstavku 214. člena ZD zapuščinsko sodišče razglasi

dediče, je meritorna in ugotovitvena (deklaratorna) odločba, ki je ni mogoče prisilno izvršiti. Ni torej izvršilni naslov v smislu 17. člena ZIZ. Ne vsebuje namreč nobenega izpolnitvenega oziroma dajatvenega izreka,¹⁷ ki bi ga bilo treba izpolniti v določenem roku oziroma ga po njegovem poteku prisilno izvršiti.¹⁸ Izvršljivo tudi ni nemško skupno potrdilo o dedovanju. Drugače kot slovenski sklep o dedovanju, ki po 220. členu ZD postane pravnomočen, to te lastnosti nima.¹⁹ Ima naravo javne listine, ki dokazuje resničnost tistega, kar se v njej potrjuje ali določa.²⁰ Lastnosti izvršilnega naslova mu ne podeljuje zakon niti UD. To velja tudi za EPD, ki (enako kot nemško skupno potrdilo o dedovanju) pomeni predvsem dokazilo o statusu dediča po določenem zapustniku.²¹ Da je postopek za izdajo (nemškega) nacionalnega potrdila o dedovanju nepravdni postopek, ki vsebuje le ugotovitve o dejstvih, brez vsakršnega elementa, ki bi lahko postal pravnomočen, je presodilo tudi SEU.²²

25. Razlogovanje sodišča druge stopnje, da izvršljiva odločba skladno z UD pomeni odločbo, ki po nemškem pravu omogoča vpis v javni register in je izvršljiva v drugi državi članici, če je na zahtevo stranke razglašena za izvršljivo, je torej zmotno iz dveh razlogov. Najprej, ker pogojev za predlagani vpis v zemljiško knjigo ne ureja UD niti nemško pravo, kot izhaja iz odločbe sodišča druge stopnje, ampak ZZK-1. Predvsem pa iz razloga, ker nemško skupno potrdilo o dedovanju (tudi v smislu 43. člena UD) ni izvršljiva odločba, zato zanjo (ne po slovenskem ne po nemškem pravu) ni mogoče pridobiti potrdila o izvršljivosti. Sodišče druge stopnje se je zato tudi zmotno sklicevalo na 227.h člen ZD, ki ureja postopek razglasitve izvršljivosti v skladu s 45. členom UD. Učinke izvršljivosti je zaradi prisilne izvršbe treba upoštevati le pri dajatvenih odločbah. Tuje ugotovitvene (in konstitutivne) odločbe pa se v drugem pravnem redu (če ni treba izvršiti dajatvenega, npr. stroškovnega dela odločbe) priznajo in na podlagi priznanja učinkujejo neposredno.²³

26. Zaradi zmotne uporabe določb 43.-45. člena UD in 227.h člena ZD sta sodišči zmotno presodili, da potrdilo, na podlagi katerega je predlagan vpis, ne ustreza pogojem za vpis po 2. točki prvega odstavka 148. člena ZZK-1, ker ni imelo lastnosti izvršljivosti. Odgovor na prvo revizijsko vprašanje je zato nikalen.

Glede podlage za vpis lastninske pravice v zemljiško knjigo

27. V reviziji in zahtevi za varstvo zakonitosti je bilo Vrhovnemu sodišču postavljeno tudi vprašanje, ali pomeni nemško skupno potrdilo o dedovanju neposredno podlago za vpis lastninske pravice v zemljiško knjigo. Na podlagi 1. točke drugega odstavka 1. člena UD je izključena uporaba UD glede samega vpisa pravice v register nepremičnine, zato je odločilno, ali so izpolnjeni pogoji za vpis v zemljiško knjigo po 148. členu ZZK-1 v zvezi s 6. točko prvega odstavka 40. členom ZZK-1 in 4. točko prvega odstavka 142. člena ZZK-1. Ker sta sodišči nižjih stopenj predlog za vpis v zemljiško knjigo na podlagi 2. točke prvega odstavka 148. člena ZZK-1 zmotno zavrnila zaradi nepredložitve potrdila o izvršljivosti, presoje o dovoljenosti vpisa lastninske pravice v zemljiško knjigo po relevantni pravni podlagi sploh še nista opravili. Tega zaradi varstva pred odločbo presenečenja v skladu z drugim odstavkom 351. člena v zvezi s 383. členom ZPP ne sme storiti tudi Vrhovno sodišče. Zato na drugo zastavljeno vprašanje ne odgovarja, temveč zgolj podaja materialnopravna izhodišča, relevantna ob ponovnem odločanju.

28. Načelo enotnosti dedovanja se ne odraža le v (abstraktni) pridobitvi dedne pravice, temveč mora, kot to določa 15. uvodna izjava UD, tudi dejansko omogočati ustanovitev pravice na nepremičnini ali njen prehod z dedovanjem, v skladu s pravom, ki se uporablja za dedovanje. V skladu s 34. in 35. ter 59. uvodno izjavo UD je zaradi upoštevanja pravila o litispendenci splošni cilj UD vzajemno priznavanje odločb, izdanih v državah članicah v dednih zadevah. Zato so za presojo, ali pomeni nemško potrdilo o

dedovanju podlago za vpis v zemljiško knjigo, pravno relevantne tudi določbe 39. člena UD.

29. Po prvem odstavku 39. člena UD v zvezi s 3.g. členom UD se odločba, izdana v eni od držav članic, ne glede na to, kako je poimenovana (vključno s sklepom o odmeri stroškov sodnega postopka), prizna v drugih državah članicah, ne da bi bil za priznanje potreben poseben postopek. To velja po 3.i. členu UD tudi za vsebino in podpis javne listine, kot jo je ugotovil javni organ. Priznanje odločbe ali druge javne listine lahko na podlagi drugega odstavka 39. člena UD zahteva vsaka zainteresirana stranka. Po tretjem odstavku 39. člena lahko, če je izid postopka pred sodiščem države članice odvisen od odločitve o priznanju, o tem, kot o predhodnem vprašanju, odloči isto sodišče.²⁴ Medsebojno zaupanje med državami članicami EU narekuje, da je razloge za nepriznanje (učinkov) sodne odločbe druge države članice treba obravnavati kot eno od izjem, ki jih taksativno določa 40. člen UD.²⁵ Določba 39. člena UD torej pomeni podlago, po kateri lahko dedič, naveden v odločbi oziroma nacionalnem potrdilu države članice EU o dedovanju, izkazuje status dediča tudi v drugi državi članici EU.²⁶

30. V skladu z 41. členom UD sodišče države članice ne sme preverjati vsebine odločbe, izdane v drugi državi članici. Uveljavljeno je torej načelo nepreverjanja vsebine (preposed revision au fond), ki po teoriji razširjenih učinkov v mednarodnem zasebnem pravu pomeni, da se tuji odločbi priznajo učinki, kakršne ima odločba v državi članici izvora.²⁷ Tako stališče je zavzelo tudi SEU.²⁸ Sodišče druge države članice mora zato, ob odsotnosti razlogov za nepriznanje odločbe iz 40. člena UD, priznati učinke odločbe, kot jih ima ta po pravu države, ki se uporablja na podlagi določb 20.-23. člena UD, v obravnavani zadevi torej po nemškem pravu.

31. Na podlagi prvega odstavka 35. člena nemškega Zakona o zemljiški knjigi (Grundbuchordnung - GBO) lahko dedič izkaže svoj status zaradi vpisa lastninske pravice na nepremičnini bodisi na podlagi nemškega skupnega potrdila o dedovanju (Erbschein) ali na podlagi EPD. Razlaga, po kateri zaradi razlike med nemškim in slovenskim sistemom dedovanja, ki se odraža pri vpisu dedne pravice v zemljiško knjigo, ne bi bil možen vpis v zemljiško knjigo, lahko nasprotuje cilju enotnega dedovanja v EU iz 4., 21. in 39. člena UD. Iz sodne prakse SEU²⁹ tudi izhaja, da smisel ureditve iz 1. točke drugega odstavka 1. člena UD ni odrekanje priznanja stvarnopravnega učinka dedovanja, temveč zasleduje načelo formalnosti vpisa v zemljiško knjigo v državi članici vpisa.³⁰ Na podlagi 41. člena Stvarnopravnega zakonika (SPZ) se z dedovanjem pridobi lastninska pravica v trenutku zapustnikove smrti. Vpis lastninske pravice na podlagi odločbe o dedovanju zato nima oblikovalnega učinka v smislu 7. člena ZZK-1, temveč je zgolj deklaratorne narave. Zagotavlja pa publicitetni učinek iz 6. člena ZZK-1, ki je predpostavka načela zaupanja v zemljiško knjigo iz 8. člena ZZK-1. To pomeni da, če ne poskrbi za vpis, nosi riziko v pravnem prometu lastnik.³¹

32. Ker je sodišče druge stopnje predlagateljicam očitalo neuporabo obrazca iz Priloge 4 k Izvedbeni uredbi, Vrhovno sodišče še pojasnjuje, da je na podlagi drugega odstavka 65. člena UD uporaba obrazca za zahtevo za izdajo EPD fakultativna, torej neobvezna. O tem se je s sklicevanjem na jezikovno razlago te določbe, izreklo tudi SEU.³² Nacionalno sodišče ima na podlagi prvega odstavka 47. člena UD tudi diskrecijsko pravico, da namesto zakonsko zahtevanega dokazila sprejme enakovredno listino ali, če oceni, da razpolaga z zadostnimi podatki, stranko predložitve določene listine oprosti. Smiselno enako lahko od predlagatelja v okviru materialnega procesnega vodstva zahteva manjkajoče podatke.³³ Ker so nacionalna sodišča na podlagi UD, poleg EPD, pristojna izdajati tudi nacionalna potrdila o dedovanju, Vrhovno sodišče ne vidi razloga, da povedano ne bi veljalo tudi za sklicevanje na nemško skupno nacionalno potrdilo o dedovanju pred slovenskim sodiščem.³⁴

33. Zaradi pojasnenih materialnopravnih kršitev sta sodišči nepopolno ugotovili dejansko stanje. Ker nemško skupno potrdilo o dedovanju, ki je po nemškem pravu podlaga za vpis v zemljiško knjigo, drugače kot sklep o dedovanju po 220. členu ZD ne postane pravnomočno, bo moralo sodišče prve stopnje v novem odločanju presoditi, ali lahko to (potrdilo) kljub temu v konkretnem primeru pomeni podlago za vpis v zemljiško knjigo po zgornjih določbah ZZK-1. Ob tem bo moralo, če bo predlogu za vpis ugodilo, ugotoviti, katere nepremičnine so predmet vpisa lastninske pravice v zemljiško knjigo v korist predlagateljic. Ker je bila v obravnavani zadevi poleg zahteve za varstvo zakonitosti vložena tudi revizija, je Vrhovno sodišče na podlagi 389. člena ZPP izdalo enotno odločbo, v kateri se v skladu s prvim odstavkom 391. člena ZPP ni omejilo zgolj na preizkus kršitev, ki jih je v svoji zahtevi uveljavljalo državno tožilstvo. Iz pojasnenih razlogov je na podlagi drugega odstavka 380. člena ZPP sklepa sodišč nižjih stopenj razveljavilo ter zadevo vrnilo sodišču prve stopnje v ponovno presojo.

34. Revizijsko sodišče je odločalo v senatu, navedenem v uvodu odločbe. Odločitev je sprejelo soglasno (sedmi odstavek 324. člena ZPP).

35. Izrek o stroških revizijskega postopka temelji na določbi tretjega odstavka 165. člena ZPP.

¹ Sodišči nižjih stopenj v svojih odločbah za Gemeinschaftlicher Erbschein uporabljata izraza Sklep o dedovanju Temeljnega sodišča Krefeld in (nemški) skupni sklep o dedovanju. V zahtevi za varstvo zakonitosti je uporabljen izraz nacionalna nemška odločba o dedovanju. Revizija navaja izraza skupno potrdilo in skupni sklep o dedovanju. Ker SEU v odločbi C-20/17 z dne 21. 6. 2018 (Oberle), v kateri je obravnavalo pomen nacionalnih potrdil o dedovanju v sistemu čezmejnega dedovanja po UD, uporablja izraz nacionalno potrdilo o dedovanju, uporablja tako poimenovanje (oziroma kadar se nanaša na konkretno zadevo, nemško skupno potrdilo o dedovanju) tudi Vrhovno sodišče.

² Iz priloženega nemškega potrdila o dedovanju (v prilogi spisa A 40) je razvidno, da je zapustnik umrl 1. 4. 2021.

³ Erjavec, Nataša, Praktične izkušnje s tujimi evropskimi potrdili o dedovanju pri vpisih lastninske pravice dedičev v slovensko zemljiško knjigo, Pravosodni bilten 1/2021, str. 192.

⁴ Glej 44. ter 58. in 59. točko obrazložitve sodbe SEU v zadevi Oberle.

⁵ Generalni pravobranilec SEU Maciej Szpunar je v točkah 36.-41. ter v 120. v sklepnem predlogu z dne 22. 2. 2018 k zadevi Oberle zapisal, da namen ureditve EPD ni v izključitvi nacionalnih potrdil s področja uporabe UD. Ugotovil je, da se (tudi) nacionalna potrdila o dedovanju lahko uporabljajo v drugih državah članicah. Iz 55. in 56. točke istih sklepnih predlogov izhaja njegovo stališče, da je - ker 4. člen UD določa (poleg pristojnosti za izdajo EPD) pristojnost za izdajo nacionalnih potrdil o dedovanju - pravno nepomembno, ali pomeni nacionalno potrdilo o dedovanju odločbo ali javno listino v smislu 1.g. oziroma 1.j. točke prvega odstavka 3. člena UD. Glej tudi 47. točko obrazložitve sodbe SEU v isti zadevi.

⁶ Glej točki 54 in 57 obrazložitve sodbe SEU v zadevi Oberle, 22. točko obrazložitve sodbe SEU C-102/18 z dne 17. 1. 2019 (Brisch) in 55. točko obrazložitve sodbe SEU v zadevi C-218/16 z dne 12. 10. 2017 (Kubicka).

⁷ Rijavec, Vesna, Čezmejno dedovanje - glavni poudarki za odvetnike, Odvetnik 97, jesen 2020, str. 8.

⁸ Glej 4.1 točko dokumenta Komisije Evropskih Skupnosti 2009/0158 (COD) z dne 14. 10. 2009 k Predlogu UD.

⁹ Glej 54. točko obrazložitve sodbe v zadevi C-218/16 z dne 17. 5. 2017 (Kubicka).

¹⁰ Glej 60. točko obrazložitve sklepnih predlogov generalnega pravobranilca Yvesa Bota k zadevi C-218/16 z dne 17. 5. 2017 (Kubicka).

¹¹ O razkoraku med nemškim nacionalnim dednim pravom in slovenskim nacionalnim zemljiškoknjžnim

pravom glej Erjavec, Nataša, Praktične izkušnje s tujimi evropskimi potrdili o dedovanju pri vpisih lastninske pravice dedičev v slovensko zemljiško knjigo, Privosodni bilten 1/2021, str. 195.

¹² Primerjaj Tratnik, Matjaž, Zakon o zemljiški knjigi s komentarjem in sodno prakso, 2. spremenjena in dopolnjena izdaja, GV Založba, Ljubljana 2022, str. 388.

¹³ Rijavec, Vesna, Izvršba na podlagi tujega izvršilnega naslova, Podjetje in delo 6-7/2008/XXXIV, str. 1001.

¹⁴ Glej Ude, Lojze, Civilno procesno pravo, Uradni list, RS, Ljubljana, 2002, str. 74.

¹⁵ Enaka je tudi ureditev 39. člena Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. 12. 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah ter v 38. členu njene predhodnice Uredbe Sveta (ES) 44/2001 z dne 22. 12. 2000. Po vzoru slednje je slovenski zakonodajalec pripravil novelo ZD-C (glej Ivanc, Tjaša, Uvedba 650/2012 o dedovanju in uvedbi evropskega potrdila o dedovanju v: Mednarodno zasebno pravo Evropske unije, Uradni list, Ljubljana, 2018, str. 552).

¹⁶ Ivanc, Tjaša, Novi režim načrtovanja dedovanja s čezmejnimi elementom - pomen evropske Uredbe, Podjetje in delo 6-7/2016, XLII, str. 1374, ter Ivanc, Tjaša, Uvedba 650/2012 o dedovanju in uvedbi evropskega potrdila o dedovanju v: Mednarodno zasebno pravo Evropske unije, Uradni list, Ljubljana, 2018, str. 556.

¹⁷ Razen če sklep vključuje sodno poravnavo z obveznostjo dati, storiti ali opustiti in v delu sklepa o stroških postopka (Ivanc, Tjaša, Novi režim načrtovanja dedovanja s čezmejnimi elementom - pomen evropske Uredbe, Podjetje in delo 6-7/2016, XLII, str. 1376.

¹⁸ Zupančič, Karel, Žnidaršič Skubic, Viktorija, Dedno pravo, Uradni list RS, Ljubljana, 2009, str. 263. Glej tudi Ivanc, Tjaša, Novi režim načrtovanja dedovanja s čezmejnimi elementom - pomen evropske Uredbe, Podjetje in delo 6-7/2016, XLII, str. 1376.

¹⁹ Pravnomočni sklep o dedovanju na podlagi 220. člena ZD veže stranke, ki so sodelovale v zapuščinskem postopku, če niso bile napotene na pravdo; učinkuje torej kot res iudicata.

²⁰ Glej Prikaz ureditve v državah članicah EU, Nemčija, predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o dedovanju Vlade RS 2015-2030-0018.

²¹ Ivanc, Tjaša, Uvedba 650/2012 o dedovanju in uvedbi evropskega potrdila o dedovanju v: Mednarodno zasebno pravo Evropske unije, Uradni list, Ljubljana, 2018, str. 569. Glej tudi Erjavec, Nataša, Praktične izkušnje s tujimi evropskimi potrdili o dedovanju pri vpisih lastninske pravice dedičev v slovensko zemljiško knjigo, Privosodni bilten 1/2021, str. 200.

²² Glej 27. in 38. točko obrazložitve sodbe v zadevi Oberle.

²³ Rijavec, Vesna, Izvršba na podlagi tujega izvršilnega naslova, Podjetje in delo 6-7/2008/XXXIV, str. 999 in 1003.

²⁴ Za razliko od razglasitve izvršljivosti, o kateri ni mogoče odločati kot o predhodnem vprašanju, temveč je treba izvesti poseben postopek (Glej Ivanc, Tjaša, Uvedba 650/2012 o dedovanju in uvedbi evropskega potrdila o dedovanju v: Mednarodno zasebno pravo Evropske unije, Uradni list, Ljubljana, 2018, str. 556.)

²⁵ Glej 4.4. točko dokumenta Komisije Evropskih Skupnosti 2009/0158 (COD) z dne 14. 10. 2009 k Predlogu UD.

²⁶ Primerjaj: Čezmejno dedovanje, vodnik za državljane, Poenostavitev mednarodnega dedovanja z zakonodajo EU, publikacija Evropske komisije, Urad za publikacije Evropske unije, 2017, str. 32, dostopno tudi na spletu.

²⁷ Ivanc, Tjaša, Novi režim načrtovanja dedovanja s čezmejnimi elementom - pomen evropske uredbe o dedovanju, Nove dimenzije urejanja zapuščin, Podjetje in delo, 6-7/2016/XLII str. 1372. Primerjaj tudi: Ekart, Andrej, Rijavec, Vesna, Čezmejna izvršba v EU, GV Založba, 2010, str. 49.

²⁸ Glej 11. točko obrazložitve sodbe Sodišča Evropskih skupnosti (SES) v zadevi C 145/86 z dne 4. 2. 1988 (Hoffmann), in sicer razlago glede predhodnice Uredbe Bruselj 1 iz leta 1968, Uredba (EU) št.

1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. 12. 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah. Ta primerljivo ureja priznanja čezmejne odločbe v EU kot UD.

²⁹ Glej 58. točko obrazložitve sodbe SEU v zadevi C 218/16 z dne 12. 10. 2018 (Kubicka). Primerjaj tudi sklep Vrhovnega sodišča II Ips 281/2011 z dne 15. 9. 2014.

³⁰ Glej 58. točko obrazložitve sodbe SEU v zadevi C 218/16 z dne 12. 10. 2018 (Kubicka). Primerjaj tudi sklep Vrhovnega sodišča II Ips 281/2011 z dne 15. 9. 2014.

³¹ Glej sodbi Vrhovnega sodišča II Ips 212/2000 z dne 18. 10. 2000 in II Ips 397/2006 z dne 15. 1. 2009 ter Tratnik, Matjaž, Zakon o zemljiški knjigi s komentarjem in sodno prakso, 2. spremenjena in dopolnjena izdaja, GV Založba, Ljubljana 2022, str. 35.

³² Glej 28.-36. točke obrazložitve sodbe SEU v zadevi C-102/18 z dne 17. 1. 2019 (Brisch).

³³ Primerjaj obrazložitev 5. točke obrazložitve sklepa VSK CDn 196/2018 z dne 24. 4. 2018, iz katere izhaja napotek sodišču prve stopnje, da lahko od predlagateljice zahteva zemljiškoknjžni izpisek, iz katerega bo razvidno, da je bil zapustnik lastnik nepremičnin, na katere se predlog nanaša.

³⁴ Ivanc, Tjaša, prav tam, str. 1372 in 1373.

Datum zadnje spremembe: 18.10.2024